

2019

Závěrečná správa

Kontrola Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p.,
a zakladateľskej pôsobnosti Ministerstva životného prostredia SR

Závěrečná správa

**Kontrola Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p., a zakladateľskej pôsobnosti
Ministerstva životného prostredia SR**

PREDKLADÁ

Ing. Karol Mitrik, predseda
Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

Bratislava, február 2020

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK A SKRÁTENÝCH POMENOVANÍ.....	4
ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV	4
ZHRNUTIE.....	5
1 ÚČEL KONTROLNEJ AKCIE.....	6
2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE.....	6
3 ZISTENIA A ODPORÚČANIA	6
3.1 CHARAKTERISTIKA MINISTERSTVA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR A SLOVENSKEHO VODOHOSPODÁRSKEHO PODNIKU, š. p.	6
3.2 PLNENIE KONCEPCIE ROZVOJA ŠTÁTNEHO PODNIKU	7
3.3 HOSPODÁRENIE SVP, š. p.	7
3.4 NAKLADANIE S MAJETKOM ŠTÁTU V SPRÁVE SVP, š. p.	9
3.4.1 <i>Dunajská cesta</i>	10
3.5 VNÚTORNÝ KONTROLNÝ SYSTÉM.....	11
4 REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU	11
5 TÍM KONTROLÓROV	11
ZÁVER.....	11
KONTAKT	12

ZOZNAM SKRATIEK A SKRÁTENÝCH POMENOVANÍ

SKRATKA / SKRÁTENÉ POMENOVANIE	VÝZNAM
MŽP SR, ministerstvo, zakladateľ	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
Nariadenie vlády SR k neregulovaným platbám	Nariadenie vlády SR č. 755/2004 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška neregulovaných platieb, výška poplatkov a podrobnosti súvisiace so spoplatňovaním užívania vôd
Neregulované platby	Financovanie služieb vo verejnom záujme na bežné výdavky a to na výdavky súvisiace s preventívnymi protipovodňovými opatreniami a výdavky súvisiace s udržiavaním splavnosti vodných ciest
Smernica MŽP SR	Smernica MŽP SR č. 4/2006-8.3, ktorou sa ustanovuje forma, rozsah a termíny predkladania podkladov preukazujúcich skutočne vynaložené výdavky vo vodnom hospodárstve, predkladané formou žiadosti.
SVP, š. p., alebo podnik	Slovenský vodohospodársky podnik, štátny podnik
VV, š. p.	Vodohospodárska výstavba, štátny podnik
Zákon o ochrane pred povodňami	Zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov
Zákon o vnútrozemskej plavbe	Zákon č.338/2000 Z. z. o vnútrozemskej plavbe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
Zákon o vodách	Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon)
Zákon o štátnom podniku	Zákon č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Tabuľka č. 1 - Vybrané ekonomické ukazovatele SVP, š. p., v rokoch 2016 – 2018 v mil. eur.....	7
Tabuľka č. 2 - Štruktúra vybraných tržieb SVP, š. p., v rokoch 2016 – 2018 v mil. eur.....	7
Graf č. 1 – Výsledok hospodárenia SVP, š. p. (v mil. eur).....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Graf č. 2 – Požiadavky SVP, š. p. (v mil. eur).....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Graf č. 3 – Náklady a investície do opráv a údržby	10

ZHRNUTIE

Najvyšší kontrolný úrad SR sa v rámci svojej kontrolnej činnosti zamerlal na systém riadenia štátnych podnikov vo viacerých rezortoch. Hlavným cieľom bolo preveriť, či jednotlivé štátne podniky riadia svoj rozvoj na základe prijatých koncepcií, ako dôležitého nástroja strategického riadenia. Súčasťou vykonaných kontrol bolo aj posúdenie hospodárenia štátnych podnikov, a tiež akým spôsobom zakladateľské ministerstvá vykonávajú kontrolnú činnosť voči štátnym podnikom. V rámci tejto stratégie bola vykonaná aj kontrola štátneho podniku Slovenský vodohospodársky podnik, ktorého zakladateľom je Ministerstvo životného prostredia SR; jej výsledky sú obsahom tejto správy.

Slovenský vodohospodársky podnik patrí medzi strategicky dôležité štátne podniky s upraveným spôsobom hospodárenia, pretože má v správe majetok, ktorý je podľa Ústavy SR vo výhradnom vlastníctve štátu. Spravuje a chráni kvalitu a množstvo povrchových a podzemných vôd, toky riek na Slovensku aj majetok, ktorý na nich štát postavil. Vo verejnom záujme sa stará aj o protipovodňovú ochranu a o vytváranie plavebných podmienok na riekach.

Kontrolou obdobia rokov 2016 až 2018 bolo zistené, že MŽP SR, ako zakladateľ, nevypracováva strategické koncepcie rozvoja štátnych podnikov tak, aby v nich boli jasne stanovené rozvojové ciele, ktoré má daný štátny podnik zabezpečiť v systéme politiky vodného hospodárstva. V rozhodujúcej miere sa tieto spravidla trojročné dokumenty zameriavajú na riešenie aktuálnych problémov a nie sú zamerané na udržateľný rozvoj. Často sú ciele stanovené spôsobom, pri ktorom nemožno zistiť stav ich plnenia a ani pokrok, ktorý sa dosiahol. Koncepcie rozvoja tvoria jednotlivé štátne podniky a predkladajú ich ministerstvu na schválenie. Opäť ide skôr o dokumenty, ktoré obsahujú predstavy o krátkodobých a operatívnych riešeniach problémov podniku a neobsahujú dlhodobé zámery jeho rozvoja. Ide teda skôr o krátkodobé ciele, ktoré nie sú vždy stanovené tak, aby sa dalo hodnotiť ich plnenie a efekt, ktorý mali priniesť.

NKÚ SR na základe posúdenia procesu tvorby koncepcií rozvoja štátnych podnikov a spôsobu ich uplatňovania v riadení odporúča ministerstvu, aby koncepcie rozvoja štátnych podnikov obsahovali dlhodobé zámery vychádzajúce z cieľov politiky vodného hospodárstva, zameranej na kvalitu povrchových a podzemných vôd. Koncepcia by mala dať jasnú predstavu o tom, aké ciele tejto verejnej politiky majú podniky naplňať v dlhodobom horizonte a akým spôsobom sa bude hodnotiť plnenie týchto koncepcií.

Na tomto základe by jednotlivé štátne podniky v rezorte životného prostredia mohli vypracovať svoje vlastné dokumenty, ktorých plnenie by zabezpečilo ich rozvoj a stabilitu pri plnení hlavného posolania, ktoré majú ako subjekty verejných politik plniť.

V rámci štátneho podniku SVP, š. p., najzávažnejšie zistenia sa týkajú stavu majetku, ktorý štátny podnik nedokáže spravovať tak, aby všetky jeho súčasti boli v požadovanom technickom a prevádzkyschopnom stave. Dôvodom je predovšetkým dlhodobé poddimenzovanie finančných zdrojov zo štátneho rozpočtu, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie úloh, ktoré má štátny podnik plniť. **Rozdiel medzi požadovanými a poukázanými finančnými prostriedkami zo ŠR dosiahol od roku 2010 hodnotu 166 miliónov eur.**

Nedostatok finančných prostriedkov sa podpisuje pod aktuálny technický stav a udržateľnú prevádzkyschopnosť vodných diel. Príkladom nevyhovujúceho technického stavu môžu byť plávajúce mechanizmy, ktoré Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., využíva, a ktoré sú staré 35 až 55 rokov. Práve ich výpadky z prevádzky pre zastaranosť môžu v krátkom čase spôsobiť, že Slovensko bude mať problémy plniť svoj dôležitý medzinárodný záväzok – Belehradský dohovor o režime plavby na Dunaji. Podľa medzinárodných pravidiel musí krajina zabezpečiť, aby sa po Dunaji mohli bez akýchkoľvek problémov či obmedzení plaviť osobné aj nákladné lode. Slovensko zodpovedá za to, aby bola zabezpečená plavebná dráha bez akýchkoľvek komplikácií. Keďže Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., využíva zastarané mechanizmy a zároveň chýbajú obslužné posádky, **hrozí vysoké riziko, že túto povinnosť nebude môcť plniť v požadovanom rozsahu.**

Problémom sú aj zastarané stavebné mechanizmy, ktoré majú 24 až 45 rokov, a na ich obmenu nemá podnik dostatočné finančné zdroje.

NKÚ SR na problémy financovania obnovy a modernizácie podniku upozorňoval už v záverečnej správe z kontroly opatrení na ochranu pred povodňami, vykonanej v roku 2018. MŽP SR prijalo viaceré opatrenia, ktorých efekty sa však môžu prejavíť až v dlhodobom horizonte.

Ani predpokladané rozpočtové zdroje na najbližšie tri roky neprispievajú k zlepšeniu ekonomickej situácie štátneho podniku. Hrozí tak zastavenie mnohých hlavných činností štátneho podniku, vrátane plnenia povinností v zmysle zákonov – vodného, protipovodňového a zákona o vnútrozemskej plavbe. **Prehíbi sa ohrozenie prevádzkovej schopnosti stavieb a bez zvýšenia neregulovaných platieb hrozí aj riziko hromadného prepúšťania zamestnancov.**

Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., dosiahol zisk naposledy v roku 2013 vo výške 2,2 milióna eur. Od roku 2014 skončil vždy v strate, najvyššiu ročnú stratu zaznamenal v roku 2018 – takmer 29 miliónov eur.

Príjmy vodohospodárskeho podniku by pomohla zlepšiť zmena v spôsobe prerozdelenia poplatkov za odbery podzemných vôd a vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd. Suma poplatkov vyrubených Slovenským vodohospodárskym podnikom, š. p., v prospech Environmentálneho fondu v rokoch 2016 až 2018 dosiahla 37,5 milióna eur. Ako správca významných vodných tokov dostal SVP, š. p., z tejto sumy na úhradu nákladov len 2 milióny eur. **NKÚ SR preto odporučil MŽP SR prehodnotiť distribúciu výnosu z poplatkov tak, aby väčšia časť než doteraz slúžila potrebám SVP, š. p., čo by zároveň umožnilo čiastočne zlepšiť finančnú situáciu podniku.**

NKÚ SR upozorňuje, že **strata SVP, š. p., každoročne rastie**, pričom kumulovaná strata podniku ku koncu roka 2018 presiahla **169 miliónov eur**.

Podnik riešil nedostatok finančných prostriedkov prostredníctvom úverov. Kým v rokoch v 2016 až 2017 dosiahla úverová zaťaženosť takmer 43 miliónov eur, v roku 2018 stúpla na 48 miliónov eur. NKÚ SR poukazuje na fakt, že **štátnemu podniku boli poskytnuté úvery aj napriek tomu, že dlhodobo vykazoval stratové hospodárenie.**

1 ÚČEL KONTROLNEJ AKCIE

Účelom kontrolnej akcie bolo poukázať na plnenie koncepcie rozvoja štátneho podniku a nakladanie s majetkom a majetkovými právami štátu v správe štátnych podnikov kapitoly Ministerstva životného prostredia SR; prípadnými odporúčaniami prispieť k zlepšeniu hospodárenia a fungovania štátnych podnikov. Vo vzťahu k ministerstvu bolo účelom kontrolnej akcie preveriť zavedený systém výkonu zakladateľskej funkcie Ministerstva životného prostredia SR voči štátnym podnikom v jeho pôsobnosti, plnenie koncepcií rozvoja vo vybraných štátnych podnikoch a nakladanie s majetkom a majetkovými právami štátu v ich správe.

Predmetom kontroly na Ministerstve životného prostredia SR bol systém riadenia štátnych podnikov, ich hospodárenie a kontrolná činnosť zakladateľa voči štátnemu podniku.

Predmetom kontroly v štátnom podniku bolo zhodnotenie plnenia koncepcie jeho rozvoja a hospodárenie s majetkom a majetkovými právami v správe štátneho podniku.

2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE

Kontrola bola vykonaná v súlade so zákonom o NKÚ SR a so štandardmi podľa základných princípov medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií ISSAI, akým je kontrola súladu s prvkami výkonnosti. NKÚ SR preveril Ministerstvo životného prostredia a štátny podnik v jeho zakladateľskej pôsobnosti – Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. Kontrolovaným obdobím boli roky 2016 až 2018 a v prípade potreby aj súvisiace obdobia.

3 ZISTENIA A ODPORÚČANIA

3.1 CHARAKTERISTIKA MINISTERSTVA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR A SLOVENSKEHO VODOHOSPODÁRSKEHO PODNIKU, š. p.

Ministerstvo životného prostredia SR je ústredným orgánom štátnej správy pre tvorbu a ochranu životného prostredia, vrátane vodného hospodárstva a ochrany pred povodňami, ochrany akostí a množstva vôd a ich racionálneho využívania, ako aj odpadového hospodárstva. Je rozpočtovou organizáciou napojenou príjmami a výdavkami na štátny rozpočet. V zakladateľskej pôsobnosti Ministerstva životného prostredia SR boli v kontrolovanom období tri štátne podniky – SVP, š. p., Vodohospodárska výstavba, š. p., a Moldavský recyklačný podnik v konkurze, š. p., Moldava nad Bodvou.

Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., vznikol 1. júla 1997 ako štátny podnik s celoslovenskou pôsobnosťou na plnenie verejnospesečných úloh. Patrí k nim správa a ochrana povrchových a podzemných vôd, ako aj komplexná hydroekologická činnosť v povodiach na území Slovenska. SVP, š. p., zabezpečuje dodávky vody z vodných tokov a nádrží vrátane jej využitia na výrobu elektrickej energie. Plní aj úlohy vyplývajúce z povodňových plánov. Patrí tak medzi strategicky dôležité štátne podniky s upraveným spôsobom hospodárenia, pretože má v správe majetok, ktorý je podľa Ústavy SR vo výhradnom vlastníctve štátu.

3.2 PLNENIE KONCEPCIE ROZVOJA ŠTÁTNEHO PODNIKU

Kontrola NKÚ SR poukázala na to, že ministerstvo nemá vypracovanú **dlhodobú koncepciu rozvoja hospodárenia štátneho podniku SVP, š. p., takým spôsobom, aby v plnej miere slúžil podniku na tvorbu vlastných koncepčných a strategických dokumentov, na základe ktorých by boli schopné v plnej miere plniť tie úlohy verejnej politiky vodného hospodárstva, pre ktoré sú zriadené**. Koncepcia je skôr zameraná na krátkodobé problémy rozvoja a nie na dlhodobé. Úlohy, ktoré tento podnik má plniť, však vyžadujú, aby poznal dlhodobejšie zábery zakladateľa v oblasti vodného hospodárstva a týmto zámerom mohol prispôbovať svoj rozvoj.

Kontrolóri rezort životného prostredia upozornili aj na to, že z vyhodnotenia koncepcie **nebolo zrejmé, ktoré opatrenia z nich vyplývajúce boli splnené a ktoré sa stále plnia, čo indikuje, že tomuto dokumentu sa nevenuje potrebná pozornosť a nie je dostatočne využívaný ako nástroj strategického riadenia**.

Podnik má vypracovanú koncepciu svojho rozvoja, ktorú predkladá ministerstvu na schválenie, čím plní svoju zákonnú povinnosť. Táto koncepcia však nespĺňa v plnej miere požiadavky kladené na koncepčné dokumenty a ich význam v rozvoji podniku. Obdobne je skôr využiteľná v ich operatívnom a nie v strategickom riadení rozvoja.

Pri personálnom zabezpečení riadenia štátneho podniku kontrola zistila **porušenie zákona o štátnom podniku**. MŽP SR vo všetkých výberových konaniach, uskutočnených v rokoch 2016 až 2018, nepreukázalo, že vyhlásilo výberové konanie na riaditeľa, predsedu a členov rady v štátnom podniku a že zverejnilo jeho výsledok v tlači alebo v iných masovo-komunikačných prostriedkoch podľa zákona o štátnom podniku.

3.3 HOSPODÁRENIE SVP, š. p.

Nižšie uvedené vybrané údaje o hospodárení SVP, š. p., svedčia o vážnej situácii, v ktorej sa podnik nachádza. Náklady podniku počas sledovaného obdobia dosahovali vyššie hodnoty ako výnosy, čo vedie k dlhodobej strate podniku. Dlhodobé záväzky rástli tiež a ku koncu roka 2018 dosiahli viac ako 133 mil. eur. Vysoká je aj úverová záťaž podniku, ktorá predstavovala v danom roku 48 mil. eur. Na hospodárenie vplýva aj výška nevymožiteľných pohľadávok vo výške viac ako 12 mil. eur. Vysoký podiel zastaraného majetku vyvoláva vysoké náklady na jeho opravy a údržbu. Podnik má vážne problémy s financovaním vlastných potrieb, pričom jedným z faktorov tohto stavu je, že štát dlhodobo nekryje v zmysle nariadenia vlády ekonomicky oprávnené náklady tohto podniku. Tiež jeho podiel z poplatkov za odbery podzemných vôd a vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd, ktorý mu plyní z Environmentálneho fondu sa javí neprímeraný úlohe, ktorú podnik pri výbere týchto poplatkov plní.

Tabuľka č. 1 – Vybrané ekonomické ukazovatele SVP, š. p., v rokoch 2016 až 2018 v mil. eur

	2016	2017	2018
Majetok spolu	1 420,8	1 425,7	1 421,1
Dlhodobé pohľadávky	14,9	12,7	12,2
Krátkodobé pohľadávky	27,6	23,2	19,0
Dlhodobé záväzky	122,5	125,2	133,2
Krátkodobé záväzky	20,4	23,6	43,2
Náklady	115,4	135,2	144,4
Výnosy	107,4	127,6	115,5

Zdroj: SVP, š. p.

Tržby za vlastné výroby tvorili najmä tržby za hydroenergetický potenciál, z povrchovej vody, z energetickej vody a za predaj riečného materiálu, dreva a kameňa. Najvýznamnejšou položkou tržieb z predaja služieb boli príjmy z prenájmu a prevádzky vodného diela Gabčíkovo a Čunovo. Ich výška napríklad v roku 2018 dosiahla 13,1 mil. eur.

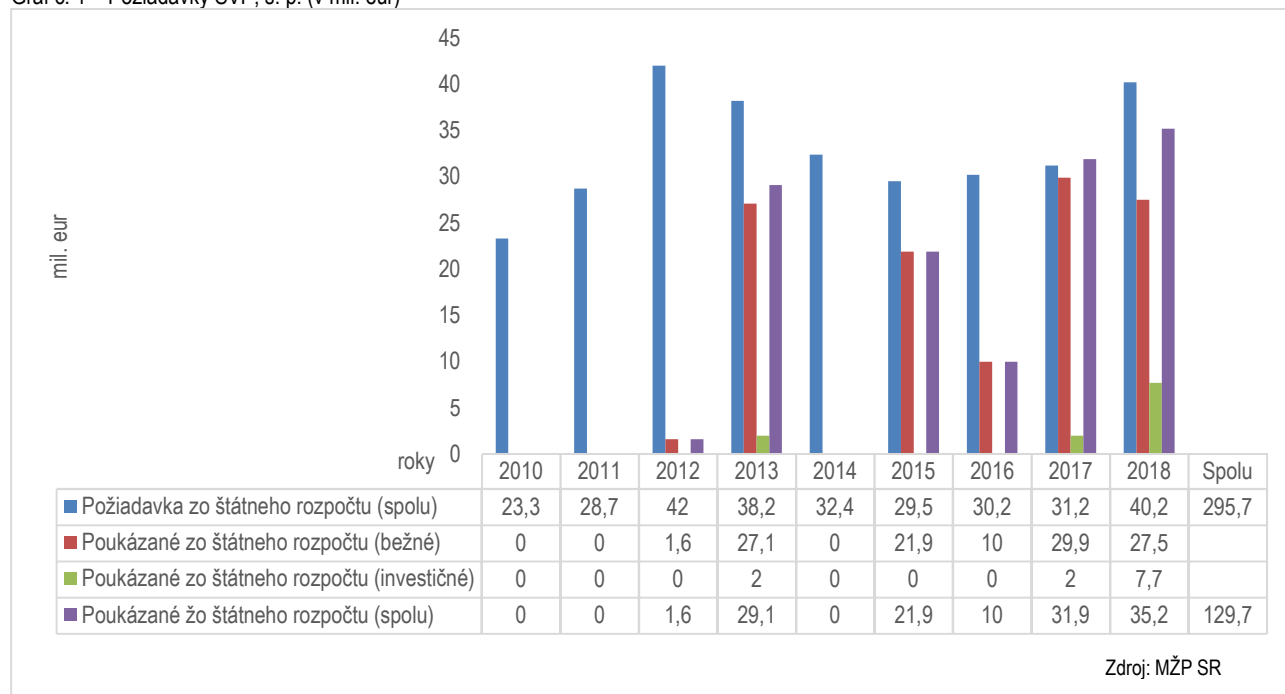
Tabuľka č. 2 – Štruktúra vybraných tržieb SVP, š. p., v rokoch 2016 až 2018 v mil. eur

	2016	2017	2018
Tržby za vlastné výroby	56,6	55,4	49,8
Tržby z predaja služieb	20,4	16,4	15,9
Ostatné prevádzkové výnosy	1,5	1,0	1,4
Tržby z predaja	1,0	1,0	4,1

Zdroj: SVP, š. p.

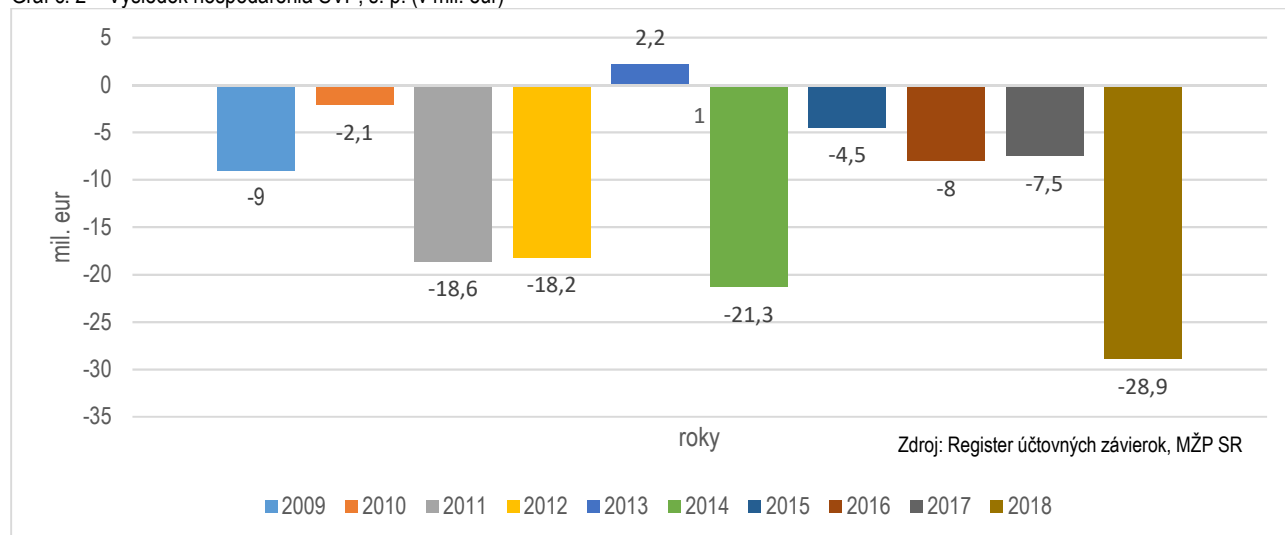
Hlavným zdrojom financovania zákonom stanovených úloh podniku sú tzv. neregulované platby. V zmysle nariadenia Vlády SR o neregulovaných platbách a aj v zmysle smernice MŽP SR je štátny podnik oprávnený žiadať o rozpočtové zdroje vo výške preukázateľných ekonomicky oprávnených nákladov. Kontrola zistila, že tieto oprávnené náklady nie sú dlhodobo kryté. **Rozdiel medzi požadovanými (preukázateľne vynaloženými ekonomicky oprávnenými nákladmi) a skutočne poukázanými finančnými prostriedkami za roky 2010 až 2018 dosiahol viac ako 166 miliónov eur (graf č. 1).**

Graf č. 1 – Požiadavky SVP, š. p. (v mil. eur)

Dôsledok tohto stavu je, že podnik za roky 2009 až 2018 dosiahol kumulovanú stratu vo výške viac ako 169 mil. eur; jej vývoj dokumentuje graf č. 2. Výška straty bola ovplyvnená najmä nedostatočnou výškou finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na neregulované platby, z ktorých podnik hradil výdavky na plnenie verejnoprospešných úloh pri starostlivosti o vodné toky, čím plnil povinnosti štátneho podniku.

Graf č. 2 – Výsledok hospodárenia SVP, š. p. (v mil. eur)

MŽP SR sa snažilo reagovať na tento stav iniciatívou na zvýšenie efektívnosti riadenia SVP, š. p. V roku 2017 iniciovalo projekt „Efektívnosť“, zameraný na možné úspory v prevádzkových a investičných nákladoch. Na realizáciu projektu nadviazalo MŽP SR spoluprácou s Implementačnou jednotkou Úradu vlády SR, z ktorej vznikol Implementačný plán SVP, š. p. Príkaz ministra z 2. septembra 2019 má za cieľ dosiahnuť efektívne a hospodárne nakladanie s finančnými prostriedkami v SVP, š. p., s predpokladanou ročnou úsporou 11,5 milióna eur. O túto sumu sa znížil aj návrh rozpočtu SVP, š. p.

p., na rok 2020. Z rozpočtovej kapitoly MŽP SR by SVP, š. p., mal v roku 2020 dostať 8 miliónov eur, v roku 2021 to má byť 7,1 milióna eur a v roku 2022 už len 1,9 milióna eur. Takýto vývoj príjmov bude výrazne ovplyvňovať ďalší rozvoj štátneho podniku a plnenie jeho povinností.

NKÚ SR upozorňuje na skutočnosť, že úsporné opatrenia nedokážu zásadne zmeniť dlhodobu stratové hospodárenie SVP, š. p. Nevylučujeme možnosť týmto spôsobom zlepšiť riadenie podniku a niektorých jeho činností, ale tie nedokážu riešiť závažné problémy nerealizovanej údržby a modernizácie. Ak nie sú ani oprávnené náklady pokryté neregulovanými platbami dlhodobu a v požadovanej výške, a podnik nemá možnosti získať iné zdroje svojho rozvoja, zákonite sa dostáva do výrazných ekonomických problémov. Reálne hrozí zastavenie mnohých rozhodujúcich činností štátneho podniku, vrátane činností povinných podľa viacerých zákonov – vodného, protipovodňového a zákona o vnútrozemskej plavbe alebo ich nedostatočné plnenie v zmysle kvality a rozsahu. Môže sa prehlibnúť **ohrozenie prevádzkovej schopnosti stavieb a bez zvýšenia neregulovaných platieb či iných reálnych zdrojov hrozí aj riziko hromadného prepúšťania zamestnancov.**

Súčasťou príjmov štátneho podniku je aj časť poplatku za odbery podzemných vôd a poplatku za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd. Úlohou podniku je na základe kontroly vyrubovať výšku týchto poplatkov u povinných osôb. V zmysle zákona však platby týchto poplatkov smerujú priamo na účet Environmentálneho fondu. Z uvedených poplatkov mali odberatelia uhradiť do Environmentálneho fondu celkovú sumu za rok 2016 vo výške 12 287 000 eur, za rok 2017 vo výške 12 647 000 eur a za rok 2018 vo výške 12 570 000 eur (spolu v sume **37 504 000 eur**).

Environmentálny fond je povinný poukázať časť získaných poplatkov štátnemu podniku na úhradu jeho nákladov spojených s kontrolou správnosti výpočtu poplatkov a ich výrubom. V roku 2017 tak SVP, š. p., získal sumu 276 276,17 eur, v roku 2018 sumu 728 296,00 eur a v roku 2019 sumu 1 076 598,00 eur (spolu len **2 081 170 eur**). Zvyšok poplatkov slúži Environmentálnemu fondu na plnenie jeho úloh.

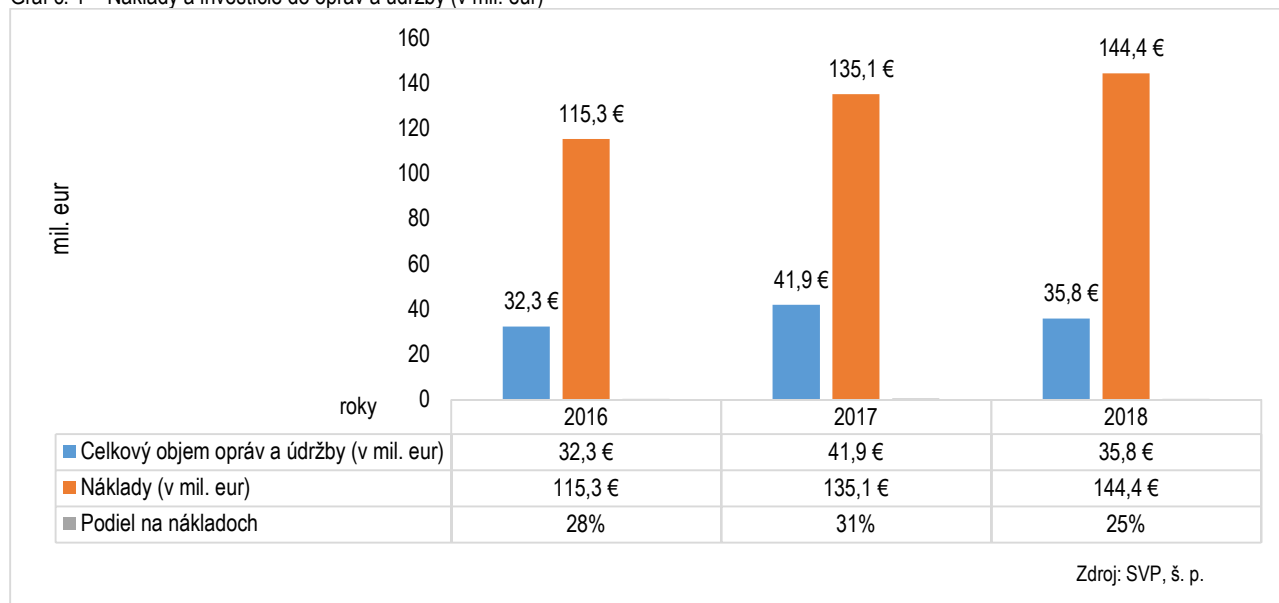
Poplatky za odbery podzemných vôd a za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd sú veľmi úzko späté s činnosťami, ktoré zo zákona zabezpečuje SVP, š. p. – najmä správou a ochranou povrchových vôd. NKÚ SR preto odporučil MŽP SR prehodnotiť distribúciu výnosu z poplatkov tak, aby väčšia časť ako doteraz slúžila potrebám SVP, š. p., čo by zároveň umožnilo čiastočne zlepšiť finančnú situáciu podniku.

3.4 NAKLADANIE S MAJETKOM ŠTÁTU V SPRÁVE SVP, š. p.

SVP, š. p., dlhodobu neplní v potrebnom rozsahu starostlivosť o zverený majetok štátu, ktorým sú vodné toky a na nich vybudované vodné stavby. V mnohých prípadoch nedokázal zabezpečiť ich požadovaný stav, čo je v rozpore so zákonom o vodách. Hlavným dôvodom je dlhodobé poddimenzovanie finančných zdrojov na neregulované platby zo štátneho rozpočtu z kapitoly MŽP SR. Neregulované platby za poskytovanie zákonom stanovených služieb pritom predstavujú preukázateľne vynaložené ekonomicky oprávnené náklady správcu vodných tokov. Napriek oprávnenému nároku na neregulované platby ich SVP, š. p., nedostával v požadovanej výške a v rokoch 2010, 2011 a 2014 ich podnik nedostal vôbec.

Nedostatok financií zo štátneho rozpočtu výrazne obmedzoval nielen opravy a údržbu v podniku, ale aj obnovu, investičnú výstavbu a vodohospodársky rozvoj. Opravy a údržbu majetku tak podnik nevykonával podľa reálnych potrieb a normatívov opráv a údržby, ale podľa výšky dostupných financií (viď. graf č. 3). Pre nedostatočné financovanie dochádza k zhoršeniu stavu vodných stavieb vybudovaných v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch minulého storočia. Viaceré vodné stavby sú v havarijnom stave alebo je ohrozená ich bezpečná funkcia, takže náklady na udržateľnosť ich prevádzky budú narastať.

Graf č. 1 – Náklady a investície do opráv a údržby (v mil. eur)

Problémy vidí NKÚ SR aj v personálnom zabezpečení činností SVP, š. p. Počet zamestnancov podniku v rokoch 2010 až 2018 klesol o viac ako 300 ľudí, ale počet spravovaných objektov sa v rovnakom období zvýšil, napríklad u vodných nádrží z 277 na 294 a u pozdĺžnych hrádzí ich dĺžka vzrástla o 1 000 kilometrov. V súvislosti s nadobudnutím účinnosti § 80d ods. 4 vodného zákona má prevziať **SVP, š. p., od januára 2020 správu ďalších 23 000 km vodných tokov (nárast o 71 %)**. Uvedené bude mať vplyv na ďalší nárast výdavkov súvisiacich s ich údržbou a starostlivosťou.

NKÚ SR preveril 22 kúpnych zmlúv na nákup náhradných dielov na kosačky typu MT8 a na ich opravy, vrátane generálnej opravy. Celkové náklady na opravy trinástich kosačiek dosiahli viac ako 239 tis. eur, priemerná suma na opravu jednej kosačky presiahla 18 tis. eur. Pre štátny podnik by pritom podľa NKÚ SR bolo výhodnejšie obnoviť strojový park nákupom modernejších kosačiek. Cena novej kosačky na trhu sa pohybovala v rozmedzí cca od 11 tis. eur až do 25 tis. eur. **NKÚ SR upozorňuje na riziko opakovaných opráv, ktoré môže mať za následok nehospodárne konanie štátneho podniku.**

3.4.1 Dunajská cesta

Slovenská republika sa zaviazala zabezpečiť plavbu na Dunaji podľa Belehradského dohovoru, v ktorom sa podunajské štáty zaviazali udržiavať svoje úseky Dunaja v splavnom stave. Plávajúce mechanizmy v závode Dunaj sú zastarané, najstaršie plavidlo je z roku 1961, najnovšie z rokov 1989 až 1990. V poslednom období š. p. podniká opatrenia na zlepšenie stavu, ktoré sa prejavia v tomto roku, resp. v rokoch ďalších. Na zabezpečenie parametrov plavebnej dráhy Dunaja musí podnik koryto regulačne bagrovať. VV, š. p., pre SVP, š. p., obstarával prostredníctvom projektu DAREM (Danube Rehabilitation Measures) dva pásové bagre v hodnote 900 tis. eur bez DPH za jeden stroj. Po kompletnom dodaní v roku 2020 by mali bagrovať sedimenty zdrže Hrušov.

Na udržiavanie plavebnej dráhy Dunaja využíva SVP, š. p., korčekový bager. Podnik začal obstarávať jeho rekonštrukciu za 3,3 milióna eur bez DPH. Z dôvodu zlého nastavenia podmienok súťaže bolo v roku 2019 verejné obstarávanie ukončené. SVP, š. p., bude preto pokračovať s flotilou zastaraných strojov, ktorých prevádzka je nákladná a ich prípadná porucha môže významne skomplikovať plnenie medzinárodných povinností SR, vyplývajúcich z Belehradského dohovoru.

Podľa zistení NKÚ SR, týkajúcich sa stavu majetku a personálnych zdrojov, ktoré zabezpečujú Dunajskú cestu, **hrozí Slovenskej republike, že nebude schopná dodržať záväzky spojené so zabezpečením plavby po Dunaji v zmysle dohovoru, ak v najbližšom období neprijme adekvátne opatrenia.** Pre zabezpečenie prác na údržbe plavebnej dráhy nemá SVP, š. p., dostatok techniky a personálu. Na ich obnovenie však podnik nemá dostatočné finančné zdroje, ktoré navyše odčerpáva drahá prevádzka zastaraného strojového parku.

NKÚ SR preto bude upozorňovať na nevyhovujúci stav mechanizmov a nedostatočné personálne zabezpečenie plnenia medzinárodných záväzkov vyplývajúcich z Belehradského dohovoru, a to najmä NR SR a Vládu SR.

3.5 VNÚTORNÝ KONTROLNÝ SYSTÉM

V kontrolovanom období rokov 2016 až 2018 bolo vecne príslušnými organizačnými útvarmi MŽP SR vykonaných len päť vnútorných kontrol v štátnych podnikoch, pričom žiadnou z kontrol neboli zistené nedostatky. Z toho iba dve kontroly boli zamerané na nakladanie s majetkom štátu, resp. použitie finančných prostriedkov.

Vzhľadom na nízky počet kontrol a auditov a na ich výsledky, **NKÚ SR poukazuje na riziko nedostatočnej vnútornej kontroly zakladateľa v štátnych podnikoch**, osobitne v oblasti nakladania s majetkom štátu a hospodárneho vynakladania verejných finančných prostriedkov.

NKÚ SR preveril aj vnútorný kontrolný systém SVP, š. p., a zistil, že podnik pri výkone finančnej kontroly nepostupoval v zmysle zákona o finančnej kontrole a audite.

ODPORÚČANIA PRE MŽP SR:

1. Zabezpečiť každoročne krytie ekonomicky oprávnených nákladov na neregulované služby v súlade so zákonom o vodách a nariadením vlády SR.
2. Prioritne zabezpečiť finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na vodné stavby, ktorých technický stav ohrozuje ich bezpečnú funkciu a na ďalšie stavby v havarijnom stave.
3. Zvážiť legislatívnu zmenu prerozdelenia vyrubených poplatkov za odber podzemných vôd a poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd tak, aby boli príjmom správcu vodohospodársky významných vodných tokov.
4. Pre zabezpečenie splavnosti plavebnej dráhy Dunaja v zmysle Belehradského dohovoru zabezpečiť adekvátne technické vybavenie a personálne obsadenie.

4 REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU

Ministerstvo životného prostredia SR vznieslo k nedostatkom zisteným kontrolou námietku voči pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolného zistenia ohľadom nedostatočnej vnútornej kontroly zakladateľa. Preverení námietky predloženej ministerstvom nebola potvrdená jej opodstatnenosť. Kontrola v Slovenskom vodohospodárskom podniku, š. p., bola ukončená bez vznesenia námietok.

5 TÍM KONTROLÓROV

Kontrolnú akciu vykonalo šesť kontrolórov NKÚ SR s dlhoročnou odbornou praxou z odboru kontroly I., oddelenia životného prostredia a pôdohospodárstva.

ZÁVER

Kontrola NKÚ SR v rezorte životného prostredia, ktorá sa zamerala na štátny podnik v pôsobnosti ministerstva, splnila svoj účel. NKÚ SR poukázal na chýbajúcu dlhodobú koncepciu hospodárenia, ale aj na nečitateľnosť koncepcie z hľadiska jej cieľov a následnej schopnosti kontrolovať jej plnenie, čo sa prejavilo aj v tom, že podnik dosahuje dlhodo- bo stratu, ktorá navyše priebežne rastie a negatívne vplýva na plnenie úloh stanovených podniku vo verejnom záujme. Pritom jednou zo základných príčin tohto stavu je fakt, že štát si prostredníctvom rezortu dostatočne neplní svoju povinnosť poskytnúť podniku finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na neregulované platby na opravy a údržbu.

V dôsledku nedostatočného financovania dochádza k zhoršeniu stavu vodných stavieb. Vodné stavby si budú stále intenzívnejšie vyžadovať finančne vysoko náročné opravy a obnovy. Postupne môže dochádzať k ohrozeniu prevádzkovej schopnosti vodných stavieb a k zvýšeniu rizika nedostatočnej ochrany obyvateľstva a majetku pred povodňami aj z pohľadu nastávajúcich klimatických zmien. Tento trend spolu s poklesom počtu zamestnancov v SVP, š. p., a s nárastom počtu spravovaných objektov môže spôsobovať prehlbovanie už existujúcich problémov s udržiavaním vodných stavieb v dobrom technickom stave.

V zmysle zápisnice o prerokovaní protokolu kontrolované subjekty prijali opatrenia k zisteným nedostatkom a odporúčaniam NKÚ SR. Účinnosť prijatých opatrení, ako aj ich samotné plnenie bude NKÚ SR priebežne monitorovať.

KONTAKT

Najvyšší kontrolný úrad SR

Priemyselná 2
824 73 Bratislava 26
☎ 02/501 14 911
✉ info@nku.gov.sk

Ministerstvo životného prostredia SR

Námestie Ľudovíta Štúra 1
812 35 Bratislava
☎ 02/595 62 222
✉ info@enviro.gov.sk

Slovenský vodohospodársky podnik

Radničné námestie 8
969 55 Banská Štiavnica
☎ 045/692 17 18
✉ gr@svp.sk
